

Vezměte, prosíme, na vědomí, že text článku odpovídá platné právní úpravě ke dni publikace.

Zajímavosti církevního práva I.

Následující článek by se dal pojmenovat i jako „drobky, co upadly při výuce kanonického práva“. Církevní, potažmo kanonické právo má několik (dnes již běžně necitovaných) institutů, které jsou zajímavé z pohledu dějinného i právního, ačkoliv se dnes uplatňují jen okrajově.

Následující článek by se dal pojmenovat i jako „drobky, co upadly při výuce kanonického práva“. Církevní, potažmo kanonické právo má několik (dnes již běžně necitovaných) institutů, které jsou zajímavé z pohledu dějinného i právního, ačkoliv se dnes uplatňují jen okrajově. Pro své minimální užití jsou sice opomíjeny, ale jsou to poslední zbytky duchovna, „které se vzpírá nové době“. Pojďme se jimi stručně zaobírat...

Nespornou zajímavostí jsou posvěcené předměty (res sacrae) – kánon 1171 Codexu Iuris Canonici 1983. Za svaté předměty se pokládají věci posvěcením nebo žehnáním určené k bohoslužbě. Musí být s nimi nakládáno s úctou a nesmí být užívány k profánním účelům (v textu kánonu uvedeno doslovně „nepoužije se jich ke světským nebo jiným než vlastním účelům“), i kdyby se nacházely v soukromém vlastnictví. Je-li jednou věc posvěcena, dalo by se říci, že je pod ochranou Boží (je zasvěcena Bohu). Navazuje zde tedy kánon 1376: „Kdo znesvětití movitou nebo nemovitou posvátnou věc, bude potrestán spravedlivým trestem“ (pozn.: znesvěcení jinak též profanace). Co je považováno za „spravedlivý trest“ není obligatorně určeno. Může však samozřejmě jít o odepření svátostí až k exkomunikaci apod. Samozřejmě, platí zde obecné sedmé přikázání „nepokradeš“ – pokud uijeme extenzivního výkladu, pak je samozřejmě posvěcenou věcí například i růženec, který si nechá světská osoba posvětit. Pokud je o něj poté okradena, nejedná se jen o prostou krádež, nýbrž o krádež posvěceného předmětu, aniž to zloděj věděl (nicméně vědět měl a mohl – růženec by se krást neměly!). Toto se pochopitelně vztahuje na veškeré předměty užívané při bohoslužbách, ale i výzdobu kostela a další. Je třeba si uvědomit, že zloději kradoucí z kostelů například obrazy či sošky, nedopouštějí se jen krádeže, ale přímo svatokrádeže! Dle mého skromného mínění je škoda, že v této oblasti církev a Policie (resp. justice) nespolečně spolupracují. Kdo je odsouzen spravedlností za krádež církevních předmětů („památek kulturní hodnoty“), pak by měl následovat i „spravedlivý trest“ v oblasti církevní. Pro člověka žijícího v národě, kde se majorita hlásí k ateismu může být církevní trest „maličkostí“, avšak hluboce věřící země, mezi něž náležejí například též republiky bývalého Sovětského svazu, jsou zeměmi velmi religiozními a hrozba církevního trestu efektivně uplatňovaného by mohla zmírnit krádeže v určité oblasti. (Kamera nepomůže, ale představa obecného vyobcování z vlastní domoviny je společensky mimořádně účinný prostředek ochrany a nápravy).

Speciálním druhem zneuctění je zneuctění hostie (těla Kristova). Skutková podstata má název „Zneuctění konsekrované hostie“ a představuje pohození nebo zneužití, případně zadržení hostie pro sakrilegické cíle. Ano, sakrilegickými cíly je známé čarodějnictví, kdy nejedna žena byla obviněna z čarodějnictví, neboť přijímanou hostii uschovala, aby ji poté například dala dobytku apod. V dřívějších dobách se toto považovalo za jeden ze způsobů čarodějnictví či magie. Dnes již „čarodějnicím“ upálení nehrozí, nicméně vztahuje se na takové chování kánon 1367: „Kdo pohodí eucharistické způsoby nebo kdo je odnese nebo si ponechá k svatokrádežným účelům, upadá do exkomunikace nastupující bez rozhodnutí představeného, vyhrazené Apoštolskému stolci; duchovnímu může být mimoto uložen i další trest včetně propuštění z duchovenského stavu“. Jedná se tedy o trest samočinný – to je specifikum kanonického práva. Samočinné tresty nastupují bez prodlevy, jsou ihned platné a účinné, přičemž je obvykle jen vyšším duchovním (v tomto případě

přímo Apoštolskému stolci) vyhrazeno jejich odvolání. Je to obdobná konstrukce, jako kdyby měl být vězením (v tomto případě „duchovním“) stíhán zloděj od okamžiku, kdy čin spáchá a k soudu by se dostával jen proto, aby mu mohlo být odpuštěno. Právě v tom je efektivita samočinných trestů – člověk má svědomí, a je-li tížen hříchem, nemůže přistoupit ke svatému přijímání, tedy nedostane se mu milosti Boží. Automaticky (díky svému svědomí, kulturně zafixované tradici) odsoudí sám sebe.

Obdobou dnes již zrušeného trestu „hanobení republiky“ je skutková podstata „rouhání, porušení dobrých mravů, urážky náboženství a církve“. Osočování či zesměšňování Boha je rouháním, tedy „blasfemií“ (blasphemia). Do stejné kategorie spadá i provinění proti dobrým mravům a dále urážky, podněcování k nenávisti nebo pohrdání náboženstvím a církví. Přesná citace kánonu 1369 zní: „Kdo na veřejném představení nebo shromáždění nebo zveřejněným písemným projevem nebo jinak za použití hromadných sdělovacích prostředků pronáší rouhání nebo těžce poruší dobré mravy nebo uráží náboženství nebo církev nebo vzbuzuje vůči nim nenávist nebo pohrdání, bude postižen spravedlivým trestem“. Otázkou zde zůstává, co je to „na veřejném představení nebo shromáždění“ – je deset lidí shromážděním? Dva nebo tři jistě ne. Jak se zdá, takové vystoupení není vázáno na místo, nemusí se tedy jednat jen o shromáždění věřících, nýbrž jakékoliv shromáždění včetně politických mítinků a mnoha dalších. Neurčitost „spravedlivého trestu“ je zde pochopitelná – je třeba posoudit závažnost provinění. Problém je v tom, že většina lidí, kteří spáchají takový čin, již nejsou věřící, tedy například trest exkomunikace na ně může dopadnout jen v rovině společenské (když se s Vámi přestane bavit celá vesnice na jižní Moravě, pak je to samozřejmě poměrně „solidní trest“ oproti tomu, když se o něčem podobném váš soused v pražském paneláku ani nedozví).

Obzvláštní zajímavostí je exorcismus. Ten se stal dokonce psychologickou metodou – přiznejme si, že pokud někdo vykazuje známky „posedlosti“ (a z psychologického hlediska se jedná o „věc podvědomí“, nikoliv přímo fyzického poškození), pak by exorcismus (čili „vyhánění zlého“) mohlo být účinnou cestou k nápravě. A také je! Tuto metodu praktikuje jistý katolický psycholog s velmi dobrými výsledky – ač to může být úsměvné, vše, co člověku prospívá, budiž v konečném měřítku pochváleno a schváleno. Nesmíme si však v žádném případě představovat nějaké „šamanské zařívání“! „Exorcismus se počítá ke svátostinám. Je to příkaz ve jménu Božím (Ježíšově), na ďábla směřovaný, aby opustil člověka nebo předměty, případně je nechal na pokoji. „Jeho realizace navzdory nejvyšší imperativnímu obřadu nemá co činit s magií, nýbrž znamená slavnostní modlitbu k Bohu ve jménu a příkazu Kristově (odtud imperativní ráz formulací) i církve a jeho ochranu před mocnostmi zla“ (A. Rodewyk). Exorcismus (kánon 1172) vůči posedlým nesmí být vykonán bez výslovného svolení místního ordináře v každém jednotlivém případě. Souhlas může být udělen jenom knězi, který se vyznačuje zbožností, věděním, důvtipem (moudrostí) a bezúhonným (bezvadným) životem.

V poslední době jsou sice překonávány rozdíly mezi katolíky a jinými náboženstvími, nicméně je zde kánon 1365, který zřejmě bude nutno za účelem ekumenismu reformovat. Kánon 1365: „Kdo se proviní účastí na zakázaném společenství v bohoslužebných úkonech, bude potrestán spravedlivým trestem“ – tato skutková podstata se nazývá „Communicatio in sacris“ a je odkázána na kánon 908: „Katolickým kněžím je zakázáno spoluslavit eucharistii s kněžími nebo duchovními nebo služebníky církvi a církevních společenství, která nejsou v plném společenství s katolickou církví“. Jedná se o „zakázané společenství“, tedy pokud není stanoveno jinak, je společenství provádějící bohoslužebné úkony dovoleno. Má-li se však katolická církev přiblížit v rámci ekumenismu k jiným vyznáním, nebude to sice příliš velký problém u evangelíků či pravoslavných a na druhé straně muslimové či buddhisté neslaví eucharistii... Nicméně je evidentní, kam toto ustanovení směřuje a předpokládám, že bude jako jedno z prvních přeformulováno na případném dalším koncilu.

Z trestných činů proti církevní autoritě a svobodě církvi je nesporně zajímavý kánon 1374: „Kdo se stane členem sdružení, které brojí proti církvi, bude potrestán spravedlivým trestem; kdo takové

sdružení podporuje nebo řídí, bude potrestán interdiktem“. Připomeňme, že interdiktem je v dnešní době již jen zákaz bohoslužeb (středověký zákaz pohřbívání apod. již neplatí, tedy alespoň ve světské sféře nikoliv – každý církevní pohřeb je samozřejmě spojen s bohoslužbou a bez ní není možno pohřeb uskutečnit). Dříve bylo v této souvislosti připomínáno svobodné zednářství, ovšem v CIC 1983 již není zmiňováno a obecně se má za to, že Svobodní zednáři nejsou nepřáteli církve, proto se ani na ně kánon 1374 ex lege nevztahuje.

© EPRAVO.CZ – Sbírka zákonů, judikatura, právo | www.epravo.cz

Další články:

- [Prováděcí nařízení Komise \(EU\) č. 305-306/2012 ze dne 10. dubna 2012](#)
- [Právní symbolika v podání T. Hobbese](#)
- [Nezávislé regulační orgány \(stručný nástin problematiky\)](#)
- [Nebudme hloupí aneb o heraldickém právu u nás X. část – možné erbovní spory v ČR dnes](#)
- [Nebudme hloupí aneb o heraldickém právu u nás IX. část – „Smluvní příbuzenství“ a továrny na erby](#)
- [Etika především](#)
- [Právo, pohádky a kultura sebelásky](#)
- [Nebudme hloupí aneb o heraldickém právu u nás - VIII. část – Erbovní spory](#)
- [Nebudme hloupí aneb o heraldickém právu u nás VII. část – Málo známé dokumenty, deklarace české šlechty 1938-1939](#)
- [Nebudme hloupí aneb o heraldickém právu u nás VI. část – Zadarmo to nebude, právo na místo](#)
- [Nebudme hloupí aneb o heraldickém právu u nás V. část – Nebijte dámu aneb heraldická etiketa](#)